

NAINEN KODISSA
JA
TYÖMARKKINOILLA

KIRJOTTANUT
SELMA JOKELA

Hancockissa, Mich., 1911.
TYÖM EHEN KUSTANNUSYHTIÖ, KUSTANTAJA.

NAINEN KODISSA
JA
TYÖMARKKINOILLA

KIRJOTTANUT
SELMA JOKELA

Sesta
TURUN YLIOPISTO
SIIRTOLAISHISTORIAN
TUTKIMUSARKISTO

HANCOCK, MICH., 1911.
TYÖMIEHEN KUSTANNUSYHTIÖ, KUSTANTAJA.

Hancockissa, Mich.
Työmiehen Kustannusyhtiön Kirjapainossa 1911.

Alkulause.

Samalla kuin olen tällä teoksellani koettanut täyttää agitatsioonikirjaseen tarvetta olen myöskin siihen liittännyt tilastoja, jotka mahdollisesti ovat avuksi naisagitaattoreillemme.

Aine, josta olen kirjottanut, on siksi laaja, että siitä tulisi monta suurta nidosta, joten on mahdottomuus näin pieneen kirjaseen sisällyttää muuta kuin tärkeimmät pääpiirteet.

Paitsi niitä kirjoja, joita olen nimellisesti maininnut, olen myöskin käyttänyt „Everybodys Magazine“, „The Survey“, „American“, „Annals of American Academy“ y. m. aikakausjulkaisuja ja pienempiä kirjasia.

Lapsityöstä en ole paljon maininnut, sillä siitä ansaitsee kirjoittaa erityisen kirjaseen, jonka tulen tekemään — jos olosuhteeni sen sallivat — läheisessä tulevaisuudessa. Myöskin toivon joskus tulevaisuudessa voivani kirjoittaa laajemman teoksen yleensä naisten asemasta tässä maassa.

Smithville, Minn., syysk. 23 p. 1910.

SELMA JOKELA.

Nainen kodissa ja työmarkkinoilla.

NAINEN TEOLLISUUDEN PALVELUKSESSA.

Nainen on ollut se kehityksen välikappale, joka on luonut teollisuutemme pohjan. Olemassaolon taistelun pakottamana on hän kylvänyt sen siemenen, josta mahtava, suuremmoinen — voisipa sanoa taikamoinen — teollisuutemme on kasvanut.

Sillä aikaa kuin miehet metsäläisaikakaudella metsästäivät ja kävivät sotaisilla ryöstöretkillään, joutuivat naiset olemaan leirillään, siksi, että heillä oli pienokaisensa ruokittavana, suojattavana ja kasvatettavana. Nämä tehtävät sekä heidän paikallaan oleminen pakottivat heidät tekemään havaintoja ja havaintojen johtamina käytännöllisiä keksintöjä. Pienokaisiansa suojatessaan oppivat he käytännössä aina uusia ja parempia verhoamiskeinoja ja vihdoin he keksivät vaatteen kutomisen. He huomasivat myöskin, että hedelmän siemenestä, maahan peitettynä, kasvaa puu, ja niin he oppivat kylvämään. Raakun kuorilla, puun oksilla y. m. alkuperäisillä aseilla he kaivoivat maata ja kylvivät siemenet. Naiset olivat ensimmäiset maanviljelijät. He joutuivat myöskin valmistamaan ravintoa itselleen ja lapsilleen erilaisista kasvilajeista, kun

ei aina ollut valmiita, ravinnoksi kelpavia kasveja saatavissa.

Läpi aikojen ovat naiset olleet teollisuuden palveluksessa. He ovat olleet mukana ravinnon kasvatamisessa ja valmistaneet sen. He ovat kerinneet lampaat, kehränneet langat ja kutoneet kankaat, he ovat tehneet hattuja ja kenkiä, he ovat keittäneet sokerit ja saippuat, valaneet kynttilät ja valmistaneet juustot, etikan, oluen ja viinit. Löytyykö mitään, jota he eivät olisi tehneet? Ja kaikki nämä hyvät avut ovat he opettaneet lapsilleen, sukupolvesta sukupolveen.

Kun koneiteollisuus kehittyi, niin siirtyivät kangaspuut kodista tehtaaseen. Koteollisuus ei voinut kilpailla tehdasteollisuuden kanssa siellä missä voimakoneet käyttävät kehruurukkeja ja kutomakoneita. Sen sijaan, että nainen kodissa kehräsi lankaa yhdellä rukilla ja kutoi kangasta yksillä kangaspuilla, voi nyt kaksi kehrääjää uudenaikaisilla rukeilla kehrätä yhtä paljon lankaa kuin tuhannen kehrääjää vanhanaikaisilla jalkavoimalla käytetyillä rukeilla, ja sen sijaan, että yksi kutoja käyttäisi vain yksiä kangaspuita, kuten ennen, nyt yksi kutoja käyttää neljää, kuutta, kymmentä, neljätoista, kahtakymmentä ja kahtakymmentäneljääkin kutomakonetta. Yksi käsi- tai jalkavoimalla käytetty kone ei voi kilpailla kymmenen voimakoneen kanssa. Silloin kuin kangaspuut siirtyivät kodista tehtaaseen.

Samoin on käynyt muillakin tuotantoaloilla. Yksin rakkaaksi käynyt kotoinen käsikirnukin on muuttu-

massa suureksi meijerikirnuksi. Esim. Minnesotan vanhemmilla farmiseuduilla vievät farmarit kaikki maidon meijeriin ja ostavat voin syödäksensä, sillä kotikirnu ei voi kilpailla meijerikirnun kanssa. Samoin ovat kotoiset leivinuunit muuttumassa suuriksi leipomoiksi, missä leivotaan tuhansia leipiä vuorokaudessa. Kotoinen leivinuuni ei voi kilpailla leipomoiden kanssa, sillä varsinkin suurkaupungeissa ovat polttoaineet niin kalliita, että köyhät työläiset käyttävät niitä ainoastaan silloin kun he ovat pakotetut niitä käyttämään — lämmitysaineena. Kun näin ollen naisen toimialat, joista hänen elantonsa riippuu, ovat siirtyneet kodista tehtaisiin, on hän pakotettu seuraamaan teollisuuden kehitystä tai etsimään jotain muuta tehtävää.

NAISEN TYÖN ARVO.

Koteollisuuden kehittyessä syntyi *omaisuutta*, työkaluja, aseita, kalleuksia ja myöskin kesytettyjä kotieläimiä. Niin kauan kun äidin oikeus hallitsi, oli kaikki omaisuus perheheimojen yhteistä. Äidin luonteessa, joka synnytti, imetti ja kasvatti yhtäläisesti jokaisen lapsensa, ei ollut vielä kehittynyt sitä itsekkyyttä, joka olisi saattanut hänet kokoomaan itselleen tai joillekin lapsistaan enempi omaisuutta kuin sukukunnan toisille jäsenille. (Vielä nykyaikanakin ilmenee naisissa yhtäläistä äitiyden tunnetta kaikkiin lapsiin nähden. Mutta miehessä, jolle ei vielä ollut kehittynyt mitään itsekohtaista perherakkautta, jonka

luonne oli kehittynyt itsekkääksi ja valloitushaluiseksi samoellessaan metsissä ja taistellessaan vallasta häntä alempien eläinten kanssa, heräsi valloitus halu myöskin sukuomaisuuteen nähden. Ja vähitellen, väkevemmän oikeudella ja naisen epäitsestä luonnetta hyväkseen käyttäen, anasti mies vallan itselleen. Siten, *yksityisomistusoikeuden tähden*, että miehellä olisi täydellinen valta menetellä perheen kokooman omaisuuden kanssa niin kuin haluaa, ja määrätä sen perinnäksi kenelle haluaa, täytyi äidiltä riistää kaikki oikeudet lapsiin ja omaisuuteen.

Jo patriarkalisella aikakaudella oli nainen miehen omaisuutta, tai toisin sanoen, miehen orja. Isä voi myödä tyttärensä kenelle halusi ja jättää omaisuuden perinnöksi esikoisellensa — vanhimmalle pojalleen. Silloin olivat kaikki naiset orjia, lukuunottamatta joidakin *suosikkivaimoja*, joiden orjan asema ei ollut niin raskas kuin toisten.

Vähitellen, kun yhä enempi ja enempi omaisuutta kasaantui yksilöiden käsiin, syntyi eri luokkia ja *luokkahallinto*. Turvatakseen omaisuuttaan ja itseään ulkoapäin tulevilta vihollisilta, täytyi omaisuutta omistavien liittoutua yhteen ja muodostaa *valtio*.

Valtion muodostuessa jakaantuivat naisetkin kahden eri yhteiskuntaryhmään. Hallitsevan luokan naiset eivät enään olleet *työorjia*; he muodostivat ryhmän siitä luokasta, joka eli orjien työllä, vaikka heillä ei ollut yhtä suurta yhteiskunnallista vapautta eikä oikeutta hallintoon ja omaisuuteen kuin yläluokan mie-

hillä. He olivat vain ylimystöluokan suvun jatkajia. Mutta orjien asema oli yhtäläinen sukupuoleen katsomatta. Heillä ei ollut, miehillä enempi kuin naisillaakaan, minkäänlaisia yhteiskunnallisia oikeuksia, eikä minkäänlaisia omaisuutta. Avioliitto- ja perhesuhteet orjien kesken olivat luvattomia, valtion laissa kiellettyjä. Vasta maaorjuuden valtaan tultua saivat orjat oikeuden perustaa perhe suhteita, sillä se kävi hallitsevalle luokalle tarpeelliseksi. Mutta avioliittosuhteet rakennettiin yksityisomistusoikeuden perusteelle, siten että mies on naisen pää, ja naisen tulee olla taloudellisesti miehestä riippuvainen.

Yhteiskunnallinen kehitys on kulkenut kulkuaan: kauppaa käyvä porvaristo seurasi aatelistoa, ja vihdoin on koneteollisuuden kehitys kasvattanut n. k. kapitalistiluokan. Kahle- ja maaorjat ovat muuttuneet palkkaorjiksi, mutta naisen yhteiskunnallinen asema on pysynyt melkein muuttumattomana nykypäiviin saakka, sillä se on ollut yksityisomistusoikeudelle edullista. Ja sentähden, että nainen on aina *yhteiskunnallisesti* ollut kaikkia oikeuksia vailla olevassa orjan asemassa, ei hänen työlleen yhteiskunnassa ole koskaan annettu täyttä arvoa.

Puhumattakaan siitä kirouksesta, mitä tällainen asiaintila tuottaa työläisnaiselle, on tällainen suhde myöskin kaksinkertainen kirous työläismiehelle.

Työläisten hyvinvointi riippuu siitä miten paljon arvoa heidän työlleen annetaan. Naisen elanto kodissa riippuu miehen työstä ja silloin kun nainen lähtee ko-

dista — jonka hän on pakotettu tekemään — kilpailemaan miehen kanssa koneeteollisuuden palveluksessa, joutuu hän halventamaan myöskin miehen työn arvoa.

Tässä lainaan esimerkiksi keskustelun, joka tapahtui erään Ohion kaupungin rautatavaratehtaassa, tehdään ylitarkastajan ja miss Mary McDowellin välillä. Miss McDowell katsellessaan nuorta tyttöä, joka käytti hyvin raskasta ja monimutkaista konetta, huomautti:

— „Hän on voimakas ja älykäs tyttö“.

— „Hän on lisännyt koneen tuottavaisuutta kaksinkertaisesti“, vastasi ylitarkastaja.

— „Kuinka hän on saanut niin hyvän työn?“

— „Tytön isä käytti konetta ennen ja me päätimme koettaa miten hyvin tyttö voisi sitä käyttää“.

— „Paljonko maksatte tytölle palkkaa verrattuna siihen mitä maksoitte hänen isälleen?“

— „Puolen siitä mitä maksoimme isälle“, vastasi ylitarkastaja.

Siis tyttö tuotti kaksinkertaisesti niin paljon tavaraa kuin isä, mutta sai puolta vähempi palkkaa. Hän sai siis vain neljännosen osan työnsä arvosta sen arvoitan jälkeen millä miehen työn arvo mitattiin.

Epäilemättä saamme asettaa ylläolevan esimerkin yleiseksi keskimääräiseksi mittapuuksi naisen työn arvolle.

Ajatelkaa kuinka mitättömän pienen osan hän saa työnsä *todellisesta* arvosta!

MIKSI PALKKATYÖLÄISNAISTEN LUKU KASVAA.

Ensimmäisessä luvussa selitin kuinka nainen on pakotettu seuraamaan toimialaansa, jonka koneeteollisuus on muuttanut kodista tehtaaseen, tai etsimään jotain uutta toimialaa. Tässä luvussa selitän minkätähden työnantajat mieluummin palkkaavat naisia, sensijaan että palkkaisivat vain miehiä, tai toisin sanoen, minkätähden he panevat miehiä pois näistä toimista ja ottavat tilalle naisia.

Yhdysvaltain työtoimiston yhdennessätoista raportissa osotetaan naistyöläisten luvun olevan kasvamassa seuraavilla teollisuus- ja toimialoilla:

Kutomateollisuudessa — Kankaan värjäyksessä, kuvituksessa ja valmistuksessa. — Vaatetus- ja pukueteollisuuden kaikilla aloilla. — Silkkiteollisuudessa. — Turkis- ja karvapeiteteollisuudessa. — Nahkahansikas ja -kintasteollisuudessa. — Kenkäeteollisuudessa. — Telta-, varjostin-, purje- ja lipputeollisuudessa. — Hattu- ja lakkiteollisuudessa. — Nappi- ja solkiteollisuudessa. — Paperiteollisuudessa. — Paperipussi-, paperilaatikko- ja kirjekuoriteollisuudessa. — Painotyöaloilla, kirjapainossa ja -sitomoissa. — Ilmotuskyltti-teollisuudessa. — Puuteollisuudessa. — Huonekalusteollisuudessa. — Luuta- ja harjateollisuudessa. — Tinapeltiteollisuudessa. — Rautatavarateollisuudessa. — Savi- ja porssiiniastia-teollisuudessa. — Lasiastiateollisuudessa. — Saippua, kynttilä ja rasvateollisuudessa. — Tärkkelysteollisuudessa. — Valjas- ja remmiteolli-

suudessa. — Gummitavarateollisuudessa. — Selluloosi-teollisuudessa. — Muste-, liima-, uuni- ja kenkänkiillotusaineteollisuudessa. — Rihma ja lankateollisuudessa. — Juvelitavarateollisuudessa. — Rakettien ja metsästystarpeiden valmistuksessa. — Maalien ja värien valmistuksessa. — Tiiliteollisuudessa. — Lääkkeiden ja hajuvesien valmistuksessa. — Valokuvaustarpeiden valmistuksessa ja valokuvaajina. — Metallilankateollisuudessa. — Sähkökoneistoteollisuudessa. — Telefonilaitosten palveluksessa. — Tupakkateollisuudessa. — Virvokejuomateollisuudessa. — Leipomoissa. — Makeisteollisuudessa. — Hedelmien, kasviksien ja lihan kannatuksessa. — Sinapin, ketsupin, etikan ja syltin valmistuksessa. — Ravintolapalvelijoina. — Pesulaitoksissa. — Kauppapalvelijoina. — Kirjastojen hoitajina. — Opettajina.

Yllämainitut toimialat ovat tärkeimpiä niistä toimista, mitä työtoimiston yhdennessätoista raportissa mainitaan ja joissa palkkatyöläisnaisten luku silloin (1895—6) oli kasvamassa. Yhdysvaltain työtoimiston kahdennessätoista raportissa mainitaan olevan kaikkiaan 303 eri toimialaa ja näistä 295 alalla on naisia. Nuo 295 toimialaa jaetaan viiteen ryhmään, nimittäin: maanviljelys, koti- ja yksityispalvelus, kauppa ja kule-tus, teollisuus ja mekaniikka sekä ammattialat.

Näillä toimialoilla on työläisten prosenttimäärä väkiluvun lisääntymiseen verraten kasvanut vuodesta 1890 vuoteen 1900 seuraavasti:

	Naisia	Miehiä.
Maanviljelyksen alalla	26,9	12,2
Ammattialoilla	38,1	30,8
Koti- ja yksityispalveluksessa	25,6	36,5
Kauppa- ja liikenne alalla	120,3	37,6
Teollisuuden ja mekaniikan aloilla	27,7	24,1

Ylläolevasta näemme neljässä ryhmässä naistyöläisten lukumäärän kasvaneen suuremmissa määrässä kun miestyöläisten. Ainoastaan koti- ja yksityispalveluksen alalla on miespalvelijain luku kasvanut suuremmissa määrässä kuin naispalvelijain.

Yhdennessätoista työtoimiston raportissa kerrotaan syitä miksi naistyöläisten luku kasvaa. Ne syyt ovat seuraavat:

Naiset ovat halvempipalkkaisia; nopeampia; ahkerampia ja huolellisempia työssään; soveltuvampia; oppivat pikemmin; ovat puhtaampia; tekevät siistimmän työn; ovat raittiita; luotettavampia; helpompia hallita; taipuvampia, taitavampia, hiljaisempia ja kohteliaampia; vaikuttavat edullisesti miespuolisiin työläisiin, olemaan pitemmän aikaa yhdenlaisessa toimessa ja harvemmin tekevät työlakkoja.

Tästä näemme miten naiset, astuessaan koneteollisuuden palvelukseen, joutuvat kilpailemaan miesten kanssa työmarkkinoilla, ja halvempipalkkaisia kun ovat, anastavat he miehiltä työn, kaikilla niillä toimialoilla, missä naisten työ on edullisempi työnantajille kuin miesten työ.

NAISTEN TYÖ JA TYÖTTÖMYYSKYSYMYKS.

Jo edellisissä luvuissa kerroin kuinka kotiteollisuus ei voi kilpailla koneteollisuuden kanssa. Se joutuu siitä, että kotiteollisuudessa — sanokaamme keskimäärin kahdenkymmenen ihmisen työ tuottaa niin paljon kuin yhden ihmisen työ koneteollisuudessa. Koneteollisuus voi antaa työtä vain yhdelle kahdestakymmenestä ja yhdeksäntoista joutuu etsimään jotain uutta tointa. Tosin teollisuuden ja kaupan kehittyessä on syntynyt uusia toimialoja, mutta ei niin paljon, että olisi riittävästi *siveellistä* työtä kaikille työläisille, nykyisen kilpailujärjestelmän aikana, jolloin työnantaja koettaa kasvattaa yksityisomaisuuttaan mahdollisimman paljon mahdollisimman pienillä kustannuksilla.

Sitämukaa kuin koneteollisuus kehittyi, sitä vähempi ihmisvoimaa ja taitoa tarvitaan tuotannossa. Keksitään yhä uusia ja uusia koneita, joita lapsetkin voivat käyttää ja koska lasten työstä maksetaan vielä vähemmän palkkaa kuin naisten työstä, joutuvat lapset anastamaan työn täysi-ikäisiltä.

Vuoden 1900 tilastot kertovat silloin olleen 1,755,210 lapsityöläistä Yhdysvalloissa. John Spargo monivuotisen tutkimuksen perusteella (1905) laskee lapsityöläisiä olevan kuitenkin 2,250,000. Yhdysvaltain työtoimiston Bulletin'issa No. 52 („Child Labor in the United States“ julkaistu toukok. 1904) kerrotaan lapsityön olevan *kasvamassa*. Työttömyyden osottavat tilastotiedot myöskin kasvaneen seuraavasti:

V. 1890 työttömiä	15,1 %
V. 1900 „	22,3 %
V. 1903 (18:sta Työtoimiston raportti) työt.	49,81%

Ylläolevasta näemme, että työttömyys on kasvanut nopeammin viimeisten kolmen vuoden ajalla (1900—03), kuin edellisten kymmenen vuoden ajalla (1890—1900).

Seuraava taulu osottaa miten paljon mies ja nais-työläisten keskuudessa on työttömyys kasvanut eri toimialoilla vuodesta 1890 vuoteen 1900.

PROSENTTIMÄÄRÄ TYÖTTÖMYYDEN KASVAMISESTA ERI TOIMI-ALOILLA.

	Miehiä		Naisia	
	1900	1890	1900	1890
Huonekalujen päällystäjät	20,9	15,0	21,3	14,9
Räätälit (Dressmakers)	20,8	13,0	19,8	11,2
Sukka- ja kutomatehdastyöläiset ..	20,3	31,5	20,0	29,9
Konttoori palvelijat ja juoksupojat	19,7	12,2	21,0	13,5
Villamyllytyöläiset	19,5	22,0	21,1	25,2
Paperilaatikkojen tekijät	18,8	14,9	20,4	17,1
Kutomatehdastyöläiset	18,7	20,7	18,6	18,7
Soittajat ja soitannon opettajat ..	17,3	11,1	22,4	11,4
Hansikkaiden tekijät	17,1	38,8	20,0	32,8
Palvelijat ja tarjoilijat	17,0	9,8	14,8	7,0
Paperitehdastyöläiset	16,9	14,5	21,1	15,7
Kättilöt	15,3	11,7	27,1	18,4
Kirjanpainajat	15,0	9,6	16,5	11,0
Kirjansitojat	14,6	9,9	16,7	13,0
Rihkama- ja kulkukauppiat	14,6	10,5	14,3	6,4
Isännöitsijät ja emännöitsijät	14,5	10,8	9,1	3,6
Pumpulimyllytyöläiset	13,1	13,2	14,9	14,0
Kasvien kukk. ja taim. kasv. y.m.	12,3	13,3	8,7	7,4

	Miehiä		Naisia	
Leipurit	11,3	8,1	9,9	5,2
Seinä. ja taskukellojen tek. ja korj.	11,3	9,9	11,9	11,4
Sokurileivosten ja mak. valmistajat	11,2	7,6	16,6	8,5
Taitelijat ja taiteen opettajat	10,7	7,0	17,6	8,5
Pika- ja konekirjottajat	10,4	6,5	13,2	9,1
Kirkonvartiat, haudankaivajat y.m.	10,1	7,8	7,8	5,0
Valokuvaajat	9,7	7,5	14,9	9,7
Telegrafistit ja telefooni-neidit	9,6	6,7	10,7	6,7
Kauppapalvelijat	8,4	5,6	11,0	6,4
Hattujentekijät (Milliners)	8,1	6,1	26,3	13,1
Parturit	7,7	5,6	12,2	6,7
Pesijät (vaatteen)	7,9	5,2	19,7	10,1
Kirjanpitäjät	7,7	5,0	8,8	6,4
Farmarit, puutarhurit ja ylitark.	7,7	6,6	6,2	3,6
Kirjailijat ja tieteilijät	7,5	5,4	11,6	7,2
Asioitsijat (Agents)	7,4	4,8	16,9	9,8
Konttoriapulaiset ja kopioitsijat ..	7,3	5,0	9,6	5,8
Tehtailijat, virkailijat y. m.	6,8	6,1	8,1	2,4
Hallituksen virkailijat	5,5	4,6	4,4	3,3
Ruokalojen (restaurant) pitäjät ..	4,7	3,6	5,6	2,7
Ruokatalojen (Boarding House) pit.	4,4	3,2	2,7	.8
Sanomalehtityöläiset	4,0	3,0	6,5	4,2
Papit	3,6	2,1	7,5	4,7
Kauppiaat (ei tukkukauppiaat) ...	3,0	2,3	2,7	1,8
Hotellien pitäjät	2,9	2,4	2,8	1,6
Kapakoitsijat	2,6	2,3	1,7	0,9
Lääkärit ja haavurit	1,9	1,4	4,2	6,7
Lasitehtaiden työläiset	59,9	53,1	45,5	39,1
Opettajat ja professorit opist. y.m.	55,0	30,8	61,2	33,1
Sekatyöntekijät	44,3	33,4	44,1	22,6
Hattujen ja lakkien tekijät	41,0	33,1	34,9	33,3
Maalaistyöläiset	36,1	17,2	44,3	18,6
Saviastiain tekijät	32,8	30,7	34,4	40,0
Ompelijat (Seamstresses)	32,5	18,0	24,2	13,1

	Miehiä		Naisia	
Saapasten ja kenkien tek. ja korj.	31,7	25,2	42,5	36,4
Kumitehtaiden työläiset	31,0	38,0	39,6	40,9
Silkkimyllyjen työläiset	29,3	27,4	25,8	24,3
Näyttelijät y. m.	27,8	17,5	39,1	20,6
Tupakka- ja sikaaritehtaiden työl.	27,2	21,5	31,1	27,2
Rääätälit (Tailors & Tailoresses) ..	27,0	14,5	26,4	16,5
Kulta- ja hopeatyöntekijät	25,3	18,7	28,8	27,4
Mattotehtaiden työläiset	25,0	25,6	24,4	23,9
Muiden kutomatehtaiden työläiset	23,8	19,6	22,1	15,0
Paitojen, kaulust. ja mansett. tek.	23,7	14,6	22,1	17,8
Tavaran käärijät, last. ja lähett.	22,5	18,0	26,0	21,3

MIHIN JOUTUVAT TYÖTTÖMÄT.

Sen lisäksi, että laiska yläluokka ja miljoonat „välikädet“ elävät työtätekevän luokan työllä, joutuu työttömyyden tähden kurjuuteen painuneet lisäämään taakkaa työtätekevien hartioille.

Yhdysvalloissa on 10,000,000 „kunniallista“ köyhää, joista suuri osa elää almuilla. Tähän tulee lisäksi hourujenhuoneiden ja vankiloiden asukkaat, vapaalla jalalla olevat ammattirosvot ja varkaat, kuljeksivat ammattikerjäläiset, tyttökaupan välittäjät ja 400,000 laillista, veronalaista prostituerttua naista, joiden lisäksi vielä suuri määrä harjottaa, tai pakotetaan harjottamaan haureusammattia laittomasti.

He ovat joutuneet „huonolle tielle“, siksi, että yhteiskunnalla ei ole ollut heille tarjota kunniallista tointa — väkevämmät joutuen uhreja etsimään, heikommat heidän uhrikseen. Yksin Chicagossa elää 5,000 miestä prostituerttujen naisten ansioilla.

Lääkäri Jean Turner Zimmerman kirjottaa tutkimuksiansa tuloksista Chicagon paheiden pesistä, seuraavaa:

„Kun nuori ulkomaalainen tai amerikalainen tyttö myöhdään prostitutsioonilaitokseen, viekoitellaan hän ensin johonkin ravintolaan, juovutetaan, huumataan rohdoilla ja viedään „huoneelle“, johon hän on myöty, ja heti kohdellaan häntä mitä raaimmalla ja ilettävimmällä tavalla, joutuen kahdenkymmenen tai kolmenkymmenen miehen himojen uhriksi; häntä kuritetaan, uhataan häpeällisellä ilmiannolla, ja jos sittenkään vielä tyttö ei tahdo taipua, tartutetaan häneen heti joku inhottava tauti. Kahdenkymmenen neljän tunnin sisällä on tyttö syösty ikuiseen parikatoon „pilattu“, kuten poliisit sanovat. Voi, mikä kokonainen maailma tuskaa ja kipua, mustelmia, tautia ja helvettä, sisältyy tuohon yhteen ainoaan sanaan „pilattu“. Tyttö on heti pakotettu palvelukseen, siitä alkaen ja siksi kunnes kuolema hänet pelastaa... hänen täytyy ottaa vastaan kaikki vieraat joka päivä kuukaudessa...

„Keskimääräinen luku miehiä, mitä kunkin naisen täytyy ottaa vastaan, keskiluokan tai alimman luokan „huoneessa“, on kolmekymmentäkuusi miestä päivässä...

„Tytöllä, joka kerran on myöty prostitutsioonilaitokseen, on hyvin vähän toivoa pelastua sieltä. Hän pidetään alituisesti velassa omistajilleen... Häntä pelotetaan väkivallalla ja häpeällisellä ilmiannolla (omistajat hankkii, jos mahdollista, tiedon tytön van-

hemmista ja ystävistä, ja käyttävät tätä tietoa valtana uhrinsa yli), ja sitte ovat aina läsnä isännät ja emännät juomien ja rohtojen, salpojen ja telkien kanssa vartioiden joka käytävän, jakaen kirouksia ja iskuja uskomattomalla raakuudella...

„Viisikymmentä vuotta sitte, myötiin Etelässä, terve, koskematon, nuori musta nainen huutokaupalla enimmän tarjoovalle \$1,800.00 hinnasta... Jos nuoren mustan naisen arvo orjamarkkinoilla 50 vuotta sitte oli \$1,800.00, niin on Pohjoisvaltioissa puhtaana, valkoisen nuoren naisen arvo sama... Chicagossa laskeetaan olevan 30,000 nuorta naista prostitutsioonin uhriina... Jos laskemme heidän arvonsa rahassa olevan \$1,800... silloin on \$54,000,000 arvosta nuorta naisellisuutta Chicagon orjamarkkinoilla tänä päivänä...

„Kuolema tempaa heidän riveistään kuusi tuhatta joka vuosi, ja tämä harvennus täytetään uudella tavalla, tehtaista, puodeista ja kodeista.

„Seitsemänkymmentäviisi prosenttia naisista ja tytöistä, jotka joutuvat „huonoon elämään“ Chicagossa, tulee naapurivaltioista ja maaseuduilta... Joka tunti, joka päivä ja yö, vuodet ympäri, neljä suurta keskus-asemaa purkavat kalliin ihmislastinsa ensimmäisen vaalipiirin sisälle Chicagossa, joka on rikkain ja irstaisin poliittinen vaalipiiri maailmassa... vaalipiiri, josta täytetään kaikki peliluolat ja luonnottomien kauhujen paikat koko kaupungissa; vaalipiiri, jossa on kaksi mailia laajalti sivettämyyslaitoksia, kokonaisia armeijoita kadotettuja naisia, satoja miehiä — parittajia ja

valkoisten orjien pyydystäjiä... Joka päivä saatetaan tähän kiehuvaan paheiden verkkoon tuhansia nuoria naisia, useat heistä ollen ilman rahaa ja ystäviä, jotka ovat työtä etsimässä, ja joiden ainoa turva on poliisi-asema tai porttola.

„Niiden vuosien ajalla kun olen tutkinut prostitutionsia Chicagossa, olen tullut persoonallisesti tuntemaan useita näitä valkoisia orjia... Yksi heistä on „Alice“, jota en koskaan voi unhottaa. Kaunis häpeäsäänkin, korkeakoulun käynyt, puhe ja kielioppi täydellinen, käytös hieno, vietelty kahdeksantoista vuotiaana. Hän oli kaksikymmentäyksi vuotias tutustuesani häneen eräässä länsipuolen alikerroksessa. Keskustelin monta kertaa „Alicen“ kanssa kun hän istui takasalissa odotellen „seuraavaa“... kuka hyvänsä, neekeri, valkoinen tai kiinalainen, joka ostaisi yhdellä dollarilla (johon on leimattu sanat „Jumalaan me turvaamme“) hänen kauniin ruumiinsa... Poltellen, alituisen poltellen, „Alice“ kertoi minulle paljon elämästään, vuosista, jotka ovat ainaseksi menneet ja jokapäiväisestä elämästään orjuudessa. Hän kertoi minulle isästään, äidistään ja kauniista kodistaan, hän kertoi rakastajasta, joka tuli sinne ja vietteli hänet häpeälliseen orjuuteen. Hän kertoi lapsestaan, jonka sai tuntea vain yhden ainoan tunnin; hän kertoi mieli-puolisen tavoin sieluntuskistaan, kunnes hän voi ainoastaan kirkua, kirkua tuskissaan, siksi että joku orjakauppias löi hänen tainnuksiin, ja kuinka hän virottuansa ryömi lähimpään kapakkaan ja joi itsensä avut-

tomaksi, unhottaakseen. Niin paljon kun tiedän, on „Alice“ vieläkin Peoria-kadulla, ja voi! — miehet ja naiset — on 30,000 „Alicea“, minun ja teidän siskojanne, Chicagon orjamarkkinoilla tänä päivänä“.

Pelastaaksemme miehet vajoomasta rikoksiin ja naiset paheiden uhriksi joutumasta, täytyy meidän poistaa työttömyyskysymys ja työttömyyskysymys voidaan poistaa ainoastaan silloin kun poistetaan yksityisomistusoikeus tuotannon välineisiin, että *kaikilla* ihmisillä on mahdollisuus ansaita elantonsa kunniallisella tavalla. Se on sosialismin tarkoitus.

OLOSUHTEISTA, JOISSA NAISET NYKYAIKANA TYÖSKENTELEVÄT.

Tilastot terveydellisistä suhteista eri toimialoilla osottavat, että tuberkeeliset taudit ovat yleisemmät työväestön keskuudessa. Naistyöläisten keskuudessa on myöskin hermolamaus ja yleinen heikkous hyvin yleisiä. Prosenttimäärä kuolevaisuudesta naistyöläisten keskuudessa on tilastojen mukaan seuraava:

Palvelustytöistä kuolee (ennenaikaisen sairauden kautta)	17,1% tuh.
Mekaanisilla toimialoilla	7,2 „ „
Kouluopettajista	5,9 „ „
Kirjanpitäjistä	5,6 „ „
Pesijättäristä (laundry-työläisistä).....	5,1 „ „
Hattujen valmistajista (trimmareista)	5,9 „ „
Mylly- ja tehdasnaisista	4 „ „
Sikaari- ja tupakkatehdasnaisista	4,1 „ „

Kukkien tekijöistä ei ole varmaa tilastoa, mutta arvion mukaan kuolee heistä 14% tuhannesta.

Tilastojen mukaan ovat siis palvelustyöt vaaralaisimmassa asemassa — enemmän alttiita taudeille. Syyt kerrotaan olevan siinä, että heillä on liian pitkä työpäivä, ovat liian paljo huoneeseen suljettuna, saavat hengittää pölyä ummehtuneessa ilmassa ja täytyy kärsiä liian äkillisiä lämpimän ja kylmän ilman vaihdoksia.

Tilastoon tietysti sisältyy, paitsi niitä, jotka palvelevat perheissä, myöskin ruokatalo-, ravintola- (restaurant) ja hotellipalvelijat.

Naisilla, jotka palvelevat perheissä, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, on rajottamaton työpäivän pituus, aina sen mukaan miten paljo perheessä riittää työtä kullekin päivälle.

Köyhissä työläisperheissä palvelevien naisten asema ei tietysti ole huonompi kuin niidenkään, jotka ovat olleet pakotetut — syystä tai toisesta — uhraamaan pieniä varojaan ja palkkaamaan apua. He raatavat yhtä raskaasti ja usein pitempiä työpäiviä kuin palvelusväkensä. Siellä palvelija on saman arvoinen isäntäväkensä kanssa ja samanlaisessa yhteiskunnallisessa asemassa. Mutta varakkaammissa, keskiluokan perheissä, täytyy palvelijan tehdä kaikki talousaskareet, keittää ja paistaa ruuat, pestä ja silittää vaatteet (poikkeustapauksia lukuunottamatta, joissa pesetetään vaatteet pesulaitoksissa), puhdistaa ja pestä huoneet (olen itsen nähnyt pari tapausta missä palvelustyöllä

on pesetty huoneen ulkoseinätkin). Näissä oloissa jo täytyy palvelustyttöjen tietää, että he ovat *ainoastaan* palvelijoita.

Keskiluokkaan lukeutuissa perheissä joutuvat palvelustyöt useinkin hyvin kurjaan asemaan, kun isäntäväki on useinkin niin köyhää (ja hienon maailman tapaan täytyy kuitenkin koettaa elää), että palvelijoille annetaan ruokaa vain määrältä, ja asunto niin huono, että talven aikaan saa kärsiä vilua, sen lisäksi että se on pieni ja ikävä.

Yläluokan palvelustyöillä on asunto- y. m. olosuhteet hyvät, *työläisten* olosuhteisiin verraten, (tosin poikkeuksia löytyy sielläkin), mutta heidän persoonallista vapauttaan rajotetaan toisella tavalla. Heiltä vaaditaan äärimmäisen nöyrää kunnioitusta isäntäväkeeseen kohtaan; heidän täytyy osoittaa se käytöksellään ja katseillaan. Emäntä määrää kuinka palvelustyön tulee pukea, minkävärinen puku hänellä milloinkin pitää olla, minkälaiset kengät ja miten hänen pitää laittaa hiuksensa ja myöskin, pitääkö hänen käyttää puuteria kasvoissaan tai ei.

Ja usein joutuu palvelustyttö isäntänsä himojen esineeksi, ja jos tyttö osaa käyttää suhteita edukseen, tulee hän siirretyksi erikoiseen asuntoon, vakituiseksi „rakastajattareksi“, muussa tapauksessa hän joutuu tyttökaupan uhriksi tai tulee poistetuksi tieltä jollain muulla tavalla. Mutta joka tapauksessa kuitenkin uhriksi joutunutta naista odottaa perikato — ennenmin tai myöhemmin. Ruokatalojen palvelijoilla on pit-

kät ja rajottamattomat työpäivät, kova työ ja enimmäkseen kurjat olosuhteet, ja verrattain pieni palkka. Useinkin yksi „tiskari“ saa puhdistaa kaikki huoneet, auttaa emäntää ruuan laitossa ja pestä talonväen sekä 20—30 ruokamiehen vaatteet viikottain. Mutta seuraapiiri, jossa he työskentelevät ja elävät, on samaa työläisluokkaa johon he itsekin kuuluvat, joten äärimmäisiä vastakohtia ei ole huomattavissa. Mutta sen he *voisivat* huomata, että miehet saavat lyhemmästä päivätyöstä paremman palkan kuin he saavat pitkästä ja uuvuttavasta työpäivästä.

Yleensä on pienemmissä hotelleissa rajottamattomat työpäivät ja täällä jo tulee luokkavastakohtat näkyviin, erittäinkin keskiluokan hotelleissa ja ravintoloissa. Tytöt saavat puhdistaa hienoja istumasaleja ja ruokailuhuoneita, laittaa puhtaita pehmeitä sänkyjä; itse saavat asua jossain pienessä likaisessa ullakossa (sillä heillä ei ole aikaa puhdistaa omia huoneitaan). He saavat kantaa pöytään hyvältä lemuavia, kalliita ja maukkaita ruokia ja itse syödä (jos eivät osta tai onnistu varastamaan) halpaa yksinkertaista ruokaa, joka ei maistu kuumassa likaisessa kyökissä syödessä. Tosin ei kaikissa ravintoloissa määrätä mitä tytöt saavat syödä, mutta hyvin usein niin tehdään.

Ravintoloissa, jotka ovat auki koko yön, on rajoitettu työpäivä, mutta se on 12 tuntinen (harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta) ja seitsemän työpäivää viikossa. On laskettu, että tarjoilijat kävelevät kymmenen mailia kymmenen tunnin työpäivässä ja kantavat sillä ajalla puolitoista tuhatta paunaa astioita.

Useissa ravintoloissa täytyy tarjoiliatyttöjen ostaa valkoset puseronsa ja esiliinansa ravintolan omistajalta ja maksaa niistä moninkertainen hinta, ja suorittaa niiden pesu. Useissa ravintoloissa ja hotelleissa täytyy maksaa kaikki astiat mitä särkyy, ja maksaa niistä moninkertainen hinta. Ja pienimmistäkin vahingoista ja virheistä pitää maksaa sakkoja, että viikon palkasta ei ole paljoa jäämään työlle, kun sitä paitsi vielä suurkaupungeissa suuren osan ravintolapalvelijoista täytyy asua vuokrahuoneissa ja kuluttaa rahaansa katuvaunukyyteihin.

Alemman luokan ravintoloissa saavat tytöt tehdä pitkät päivät työtä kurjissa kellarikerroksissa, mihin ei koskaan tule päivänvaloa, tai hataroissa huoneissa mihin tuulee ja päivä paistaa seinän halkeamista. Palkat ovat viidestä seitsemään dollariin viikolta siellä missä naiset eivät ole järjestyneet ammattiuunioihin.

Tarjoilijain unio on kohottanut tarjoilijain palkkaa yhdellä dollarilla viikossa siellä missä tarjoilijat ovat järjestyneet, vaatinut kymmentuntisen työpäivän ja vain kuusi työpäivää viikossa sekä kieltäytynyt maksamasta sakkoja ja ostamasta vaatteitaan ravintolain omistajilta ja pesettävät tarjoilijat myöskin vaatteensa missä itsellensä edullisemmaksi näkevät.

Suurkaupungeissa on myöskin kymmeniä yksityisiä paikanvälitystoimistoja, jotka nylkevät työtä etsiviä tyttöjä, vieden maksun sellaisiltakin, joille he eivät voi palveluspaikkaa hankkia. agiteeraten palvelustyttöjä hyvin usein muuttamaan paikkaa, kiskovat

heiltä maksun joka kerralta, jota vastoin palvelijoita tarvitsevat saavat ilmottaa useamman kerran yhdellä maksulla.

OLOSUHTEITA, JOISSA TYÖLÄISVAIMOT ELÄVÄT.

Yleensä työläisvaimojen terveydellisistä olosuhteista ei ole mitään tilastoja. Ainoastaan ne vaimot ja äidit, jotka ovat pakotetut menemään palkkatyöhön kodin ulkopuolelle, ovat tilastoissa huomioon otettu. Kodin „pyhättöön“ ei ole tilastojen kerääjät uskaltaneet tunkeutua, sillä kotihan on *yksityinen* ja kenenkään yksityisiin asioihin ei saa niin pitkälle mennä (nykyinen järjestelmä ei etujensa tähden sitä kärsi), että tutkimaan heidän taloudellista ja terveydellistä asemaansa. Ainoastaan armeliaisuusyhdistykset ja jotkut yhteiskunnallisten olojen tutkijat ovat tuoneet räikeimpiä „kodin“ kuvia päivän valoon.

Tilastot osottavat kuolevaisuusprosentin olévan korkeimman palvelustytöiden keskuudessa. Työläismiehet ansaitsevat keskimäärin \$450 vuodessa itä- ja pohjoisvaltioissa ja \$300 etelävaltioissa. Ottakaa huomioon, että tämä on keskimääräinen vuotuinen ansio, suuri osa ansaitsee paljon vähemmän. Miehen ansioista riippuu hänen perheensä toimeentulo. Sellaisen perheen äidillä ei ole varaa palkata palvelijaa muulloin kuin äärimmäisimmän tarpeen aikana (usea ei voi palkata apua koskaan). „Kodin kuningatar“ (vaimo) joutuu tekemään kaikki ne työt, ja samojen vaarojen

alaiseksi kuin palvelustytötkin. Ja sen lisäksi perheen äiti valvoo öitä lastensa tähden, hoitaa sairaansa, niin usein kuin perheessä sairastetaan, ja häntä painavat alituisen elämisen huolet. Hänen täytyy saada pienet tulot riittämään ruokaan ja vaatteisiin koko perheelle. Itse hän neulookin vaatteet, itse kaikki laittaa. Ja köyhän työläisperheen asunto, olipa se sitten „oma“ tai vuokrattu ei suinkaan ole terveyssääntöjen mukaan rakennettu, siksi että työläisen varat ja työnantajien voitonhimo ei sitä salli.

Köyhien maanviljelijäin vaimojen asema ei suinkaan myöskään ole kadehdittava. 1,774,296 maanviljelijän vuotuiset tulot ovat alle kahdensadanviidenkymmenen dollarin. Yhdessä raataa vaimo miehensä kanssa, tehden kaikki kotiaskareensa — hoitaen lapsensa, lehmänsä, vasikkansa, sikansa ja siipikarjansa, vieläpä kiireimpinä työaikoina tehden rengintöitäkin niityllä ja pellolla — aina huolehtien, laskien ja säästäen.

Ja sitten on suuri joukko työläisätejä, joita ei lueta palkkatyöläisten joukkoon, vaikka tekevät palkan edestä työtä kotonaan. Suurkaupunkien vuokratasarmeissa heitä enimmänsä löydämme. He tekevät neuloma- y. m. töitä kappalepalkalla, palkka vaihdellen sen mukaan minkälaista työtä he milloinkin tekevät, puolestatoistasantistia kymmeneen senttiin tunnilta. Tavallisesti he tekevät työtä 12—14 tuntia päivässä, mutta joskus kun on kiireellisiä, määrääjän sisällä valmistettavia töitä, tekevät he työtä 16, 18 ja 20:kin tuntia

vuorokaudessa yhtä mittaa. Teoksessaan „The Bitter Cry of The Children“ kertoo John Spargo:

„Eräässä Brooklynin vuokratkasarmin takaosassa taistelee äiti köyhyyden ja keuhkotaudin kanssa... Mieheensä on sekatyön tekijä, ansaiten \$1.75 päivässä silloin kun on työssä, mutta osaksi sairauden tähden ja osaksi huonon työnsaannin tähden hänen palkkansa tuskin nousee keskim. \$6 viikossa ympäri vuoden. Kuudesta lapsesta on vain kaksi elossa, toinen seitsenvuotias ja toinen puolentoistavuotias. Molemmat ovat riisitautiset, heikon ja surkastuneen näköiset. Kun äiti istui vuoteensa laidalla ommellen, pysähtyen vain yskimään silloin kun tauti tuntui tukehduttavan häntä, kertoi hän minulle: — „Se on hirveää, mutta minun täytyy tehdä työtä tai muuten emme saa mitään syödäksemme ja meidät hädätetään kadulle. Minulla ei ole aikaa mihinkään muuhun kuin työntekoon. Minun täytyy neuloa, neuloa, neuloa. Usein ovat vuoteemme levolle mennessä sellaisena kuin ne jätimme aamulla noustuamme, kun minulla ei ole voimaa niitä korjata ja Joe, mieheni, on liian väsynyt tekemään sitä. Minulla ei ole aikaa keittää mitään; minun täytyy tehdä työtä. Lähetän pikkutyttöni puotiin ja hän ostaa mitä saa... olen iloinen, että voin laittaa teetä toisinaan’.

Mutta niin kiirettä ei noilla kotineulojilla riitä aina. Toisinaan on työtä vähän ja silloin olisi kyllä aikaa keittää ruokaa mutta ei ole rahaa millä keittämistä ostaisi.

Ohion työtoimiston raporteissa 1893, kertoo erikoistutkimusten tekijä Mary L. Geffs seuraavaa:

„Hikipaja (Sweat Shop) järjestelmä on alituinen vaara yleiselle terveydelle, ja ilman epäilystä monet taudit, etupäässä tuberkeliset, saavat näistä alkunsa. Erittäinkin pitää tämä paikkansa niissä töissä, joita tehdään vuokratkasarmeissa. Miksi? Sentähden, että silloin kun nainen ottaa työn kotiinsa, tekee hän sen sentähden että hän on liian sairas tekemään työtä pajassa (sapassa), tai on joku perheen jäsenistä sairana, jonka tähden täytyy olla kotona.

„Urakoitsija, joka töitä antaa ei kysele terveys-suhteita, ja työntekijät tuskin voisivat antaa todellista selitystä siksi että se mahdollisesti riistäisi heiltä ainoan mahdollisuuden nälkäkuoleman torjumiseen.

„Ei ole mikään harvinainen sattuma, että valmistamaton vaatekappale viipyy useita päiviä ja öitä vuoteen jalkopäässä, missä viruu keuhkotautinen sairas. Lapset sairastaa keltakuumetta, sulkuyskää, kurkkumätää ja rokkoa samoissa huoneissa ja samoilla vuoteilla missä neulotaan vaatteita, jotka ilman puhdistamatta joutuvat markkinoille.

Eikä siinä vielä kaikki. Vaate, josta „hikipajoissa“ neulotaan, on enimmäkseen halvinta lajia kangasta, n. k. „shoddyia“. Aine tähän on ostettu ränsyjen kerääjiltä ja on enimmäkseen likaista ja mädäntynyttä — vanhoja ryysyjä, patjoja y. m. Nämä kuletetaan tehtaisiin, joissa ne lasketaan koneen läpi, joka pieksää niistä lian ulos — tai sisälle. Sitten ne pan-

naan toiseen koneeseen, joka nykkii ne langoiksi. Sitten se karstataan, kehrätään, värjätään ja kudotaan vaatteeksi ja lähetetään kauppiaille, sieltä tehtailijalle, joka leikkaa sen pukineiksi ja antaa ali-urakoitsijalle, joka kuten jo mainittiin, lähettää ne valmistettavaksi taudeilla saastutettuihin vuokrakasarmeihin. Ja kertaakaan ei vaate ole käynyt puhdistuksen läpi“.

Ja tätä halvinta lajia vaatetta köyhät perheen äidit ovat pakotetut ostamaan verhoksi itselleen ja lapsilleen, ostaen samalla vaarallisten tautien basillit kotiinsa.

Seuraava suurin kuolevaisuusprosentti tilastoissa oli kukkien tekijöiden keskuudessa. Tämä on ehkä siitä syystä, että ne naiset, jotka tekevät kukkia työpajoissa, saavat niin vähän palkkaa, että he ovat pakotetut ottamaan työtä kotiinsa ja tekevät määrättömän pitkiä työpäiviä vuokrakasarmi-kodeissaan.

Toista miljoonaa vaimoa ja perheen äitiä kertovat tilastot olevan palkkatöissä, ulkopuolella kodin, tässä maassa. Heitä on kutomatehtaissa, neulomatehtaissa, myllyissä, ravintoloissa ja monissa muissa töissä. Suurimmalla osalla heistä on lapsia, pieniä lapsia, jotka täytyy jättää kotiin — rintalapsetkin vanhempien lasten hoitoon. Tästä johtuu, että siellä missä äidit käyvät työssä, on pienten lasten kuolevaisuusprosentti suurin.

Kuvaavan esimerkin antaa Spargo kertomalla tapauksen eräästä pienemmästä New Yorkin valtion tehdaskaupungista:

„... Nuori unkarilainen äiti oli juuri täyttänyt viisitoista vuotta kun lapsensa syntyi, mutta hän oli ollut jo kolme vuotta myllyssä työssä sitä ennen. Kun lapsi syntyi katosi isä teille tietämättömille. 'Hän pelkäsi että ei voisi meitä elättää', selitti vaimo miehensä puolustukseksi. Yhdeksäntenä päivänä synnytyksen jälkeen palasi äiti työhönsä myllyyn, jättäen lapsen yhdeksänvuotiaan tyttösen hoidettavaksi.

„Kun lapsi oli kahden viikon vanha, tuotiin äidille sana — työssä ollessaan — että lapsi on äkkiä sairas-tunut. Pelästyneenä juoksi äiti osastonsa päällikön luo ja pyysi lupaa mennä kotiin. 'Minun lapseni kipeä, minun lapseni kuolee', valitti hän. Mutta päällikkö tarvitsi häntä myllyssä kun oli kiireellinen työ-aika, eikä antanut hänelle lupaa mennä kotiin. Murtunein sydämin meni hän toisen, ylemmän päällysmiehen luo, ja murteellisella englanninkielellä rukoili lupaa mennä sairaan lapsensa luo. 'Minun lapseni kipeä, minun lapseni kuolee', hän valitti alituisen. Tämäkin päällysmies kielsi ensin. Mutta ehkä hänelle johtui mieleen oma lapsensa, oma tyttärensä, sillä vihdoinkin antoi hän tuolle nuorelle unkarilaiselle äidille luvan mennä kotiin — luvan mennä hoitamaan sairasta lastaan, lastaan, jonka oli synnyttänyt. Silminnäkiäjät kertovat, että hän polvistui päällysmiehen eteen ja hysteerisellä kiitollisuudella suuteli päällysmiehen karkeita, likaisia käsiä. 'Te hyvä mies, te hyvä mies!' hän huudahti ja syksyi ulos tulisella kiireellä.

„Mutta kun hän kerkisi kotiinsa vuokratasarmissa oli hänen lapsensa jo kuollut, ainoastaan elottoman ruumiin sai hän rinnoilleen painaa...Lääkäri sanoi lapsen kuolleen hoidon puutteessa, ja äiti parka valitti joka päivä kuukausia jälkeen, 'jos en olisi mennyt työhön, ei minun lapseni olisi kuollut. Minä menin työhön ja tapoin lapseni'!“

Äiti syytti vain itseään, tietämättä, että yhteiskunta oli syyllinen, eikä hän. Tuo yhteiskunta oli jo hänen vanhempansa painanut köyhyyteen, että hänen täytyi lapsena mennä myllyyn ansaitsemaan elantonsa, ja jouduttuaan avioliittoon yhtä köyhän miehen kanssa kun itsekin oli, täytyi hänen olla työssään siihen asti kuin lapsensa syntyi — ja taas jälleen niin pian kuin synnytyvuoteeltaan nousi. Tällaiset tapaukset ovat yleisiä tehdaskaupunkien köyhälistön keskuudessa.

Mikään harvinainen tapaus ei myöskään ole, että äiti synnyttää tehtaan lattialle, työssä ollessaan. He ovat tulleet työhön toivoen saavansa vielä yhden päivän palkan niukkojen säästöjensä lisäksi, että voisi palkata apua — ja jos ei apuakaan — että voisi elää sen aikaa kun täytyy olla pois työstä — ja kun ovat tunteneet synnytyksen lähestyvän ei heille ole annettu lupaa poistua työstä. Useissa tehtaissa kuitenkin pannaan sellaiset vaimot pois työstä, joiden nähdään olevan raskautensa viimeisillä viikoilla, ja otetaan uusia voimia heidän tilalleen. Vaimot joutuvat synnytyksen jälkeen ja jo ennemminkin, etsimään toista työpaikkaa. Pelko työpaikkansa menettämisestä, saattaa raskauden

tilassa olevat vaimot, raskauttaan salatakseen, kiduttamaan itseään vielä sen lisäksi, että työ heille ilmankin on liian ankaraa. Raskaat vaimot ovat työpaikoillaan pilkan ja raa'an kohtelun esineenä.

Ja yhtä kaikki heidän täytyy etsiä työtä ja kärsien taistella saadakseen olla työssään. Perheissä, joissa on lapsia yhdestä seitsemään, ei miehen ansiot riitä ravintoon, vaatteeseen, lämpöön ja huoneen vuokraan, ja mies ei saa aina työtä. Hän ansaitsee milloin satuu työtä saamaan. Usein käy niin, että äiti ja vanhemmat lapset, 9—10 vuotiaat, käyvät työssä ja isä hoitelee pienintä lasta kotona.

Porvarit, jotka vastustavat yhteiskunnallisten oikeuksien antamista naisille, tekevät pilaa, että jos naiset saisivat oikeuksia, laittaisivat he miehet lapsia hoitamaan ja puuroa keittämään sillä aikaa kun he (naiset) ohjaisivat yhteiskunnalliset asiat päin mäntyyn.

Sanotaan, että „ei niin pientä pilaa, jossa ei ole puoleksi totta“. Niin tässäkin. Porvarillinen yhteiskunta, joka ei tahdo myöntää naisille oikeuksia, on jo osaksi tuon porvariennon pilan toteuttanut, siinä suhteessa, että isä saa hoitaa pienokaisia ja keittää puuroa (jos on mistä keittää), mutta porvarillinen yhteiskunta pakottaa äidit ja lapset (tulevat yhteiskunnan jäsenet) tappamaan itsensä työllä.

Tilastot osoittavat, että avioliitossa olevien palkkatyöläisten luku on huomattavimmin kasvanut vuodesta 1890 vuoteen 1900, naineiden naisten luku ollen mel-

kein yhden neljännän osan suurempi vuonna 1900 kuin vuonna 1890. Fall River'issä, Mass., jonka väkiluku on 110,000, oli vuonna 1900 palkkatyöläisnaisia pum-pulimyllyissä kaikkiaan 10,274, joista 2,815 oli naimis-sissa olevaa ja 556 leskeä tai avioeron hakeneita. Kaikilla työaloilla Fall River'issä on palkkatyöläis-naisia 16,170, joista 3,688 on naimisissa olevaa. *Enemmän kun puolet Fall Riverissä syntyneistä lap-sista kuolevat alle viiden vuoden ikäisinä.*

Lainaan vielä Robert Hunterin teoksesta „Po-verty“ seuraavan kohdan:

„Naiset joutuvat kärsimään kaikki taudit, jotka miehiäkin kohtaa, ja vielä lisäksi täytyy heidän käydä läpi ajottain tapahtuva vaarallinen synnytys. Epäter-veellisten, ahtaiden olojen tähden sairastuvat vaimot synnytyvuoteella kuumeeseen, ja tämä on suurin kur-juus mitä köyhyydessä elävien vaimojen täytyy kärsiä.

„Kaikenlaiset puoskarit ja oppimattomat kättilöt köyhemmissä kaupunginosissa saattavat kurjuuden vie-läkin suuremmaksi. Naiset saavat kärsiä hoidon puu-tetta tuona tärkeänä aikana. Olen koettanut unhottaa mielestäni erästä tapahtumaa, joka tuli huomiooni joku vuosi sitten. Pikku tyttö ja „naapurinvaimo“ kertoivat sen minulle kun tulivat pyytämään minulta rahaa, että saisivat äidin ja vastasyntyneen lapsen haudatuksi. Äiti, joka oli leski, oli tehnyt päivän kovasti työtä ja tullut illalla kotiin väsyneenä ja sairaana. Pikku tyttö, joka oli jo tottunut taloushuoliin, laittoi illallisen äidilleen ja itselleen. Yöllä syntyi lapsi. Pikku tyttö

auttoi äitiään niin paljon kuin voi, mutta hänen tai-tonsia ei tässä asiassa riittänyt. Äiti ja lapsi kuolivat.

„Edellisellä viikolla heidät oli häädetty pois enti-
sestä asunnostaan ja tyttö ei tuntenut ketään heidän
uusista naapureistaan. Peloissaan ja epätoivoisena
hän lukitsi oven ja istui kuolleen äidin ja siskon luona
koko päivän. Uudelleen ja uudelleen hän suuteli
äidin kasvoja, mutta „äiti ei herännyt“. Seuraavana
päivänä hän lähti ulos lukiten oven jälkeensä ja kä-
veli uesita maileja entiselle kotipaikalleen, jossa hän
tapasi „naapurin vaimon“, joka toi tytön minun luok-
seni. Kun puhuimme äidin hautaamisesta, niin tyttö,
joka siihen saakka oli pysynyt tyyneenä ja jäykkänä,
puhkesi nyyhkyttämään. Kauan aikaa hän kieltäytyi
antamasta minulle huoneen avainta ja rukoili ettemme
veisi hänen äitiänsä pois — — —“.

NAISET TYÖVOIMAANSA KAUPATESSAAN JOUTUVAT MYÖSKIN KAUPPAA- MAAN RUUMISTAAN.

Vuonna 1880 oli palkkatyöläisnaisten luku Yh-dysvalloissa 2,353,988. Kaksikymmentä vuotta myö-
hemmin, jos heidän lukunsa olisi kasvanut suhteelli-
sesti väkiluvun kasvun mukaan, olisi heidän lukunsa
ollut 3,757,689.

Mutta puute pakotti naisia ansaitsemaan leipäänsä
kodin ulkopuolella, ja vuonna 1900 oli palkkatyöläis-
naisten luku 4,833,630 sen sijaan, että se olisi ollut
3,757,689.

(Vuoden 1910 väenlasku ei ole vielä tätä kirjoit-
taissa julkaistuna.)

Vuoden 1900 väenlaskun mukaan oli siis jokai-
sesta sadasta naisesta kaksikymmentä yksi palkka-
työläisiä.

Jos otamme lukuun ainoastaan 21—27 vuotiaat
naiset, silloin kuusikymmentäseitsemän jokaisesta sa-
dasta on palkkatyöläisiä; ja jos lukuun otetaan vain
16—20 vuotiaat naiset, silloin heistä on seitsemän-
kymmentäkahdeksan jokaisesta sadasta palkkatyöläisiä.

Siis suurin osa palkkatyöläisnaisista on nuoria
tyttöjä ja *nuoria vaimoja*.

Syynä siihen, että nuoria tyttöjä on vaikea jär-
jestää ammattiunioihin sanotaan olevan sen, että he
toivovat pääsevänsä pian avioliittoon ja omaan kotiin,
ja näin yksilölliseltä kannalta asiaa katsoen, eivät he
näe itselleen mitään etua järjestymisestä. Mutta am-
mattiunionistit eivät ole tehneet heille kyllin selväksi
yhteiskunnallista asemaansa — että järjestyminen on
heille edullista siksi, että tuon heidän tulevan „kotinsa“
onni riippuu myöskin suurella määrällä siitä miten
paljon he puollustavat oikeuksiaan ja turvaavat talou-
dellista asemaansa ennen kuin he „avioliiton sataman“
saavuttavat.

Tehtaissa yleensä on kappaletyöjärjestelmä käy-
tännössä. Jotain ansaitakseen täytyy tytön jännittää
hermojaan äärimmilleen. Sellaista menoa tyttö kestää
vaan noin kuusi vuotta, sen jälkeen hänen ansionsa
alkaa pienetä, siksi, että hän ei ole työssään enään

yhtä nopea kuin ennen. Useissa neulomatehtaissa
täytyy tyttöjen maksaa vuokra koneesta, ostaa lanka
ja neulat koneeseen ja maksaa sakko jokaisesta vir-
heellisestä neulotusta kappaleesta. Kaikki nämä sei-
kat — pieni palkka ja satunnaiset menot välttämät-
tömien tarpeiden lisäksi — pakottavat tytöt rasitta-
maan itseään ylenmäärin.

Eräässä hansikastehtaassa Chicagossa maksettiin
tyttöille 50 senttiä tusinalta. Eräs tyttö erinomaisella
taitavuudella onnistui valmistamaan viisi tusinaa han-
sikkaita päivässä. Hän siis ansaitsi kaksi ja puoli
dollaria päivässä samalla kuin toiset jännittivät itsensä
äärimmilleen ansaitakseen puolitoista dollaria päivässä.
Kun huomattiin, että yksi tyttö voi valmistaa viisi
tusinaa hansikakita päivässä ja ansaita \$2.50, *lasket-
tiin palkka neljäänkymmeneenviiteen senttiin tusinalta*.

Eräs tyttö, sikaarin tekijä, ilmottaa tuottavaisuus-
kykynsä kolmessa vuodessa laskeneen tuhannesta,
seitsemään sataan.

Kun palkka siis on niin pieni, että täytyy kuluttaa
kaikki voimansa elääkseen, ovat tytöt pakotetut pyrki-
mään miehelään, ja niin ollen on avioliitosta tullut
liikeasia.

„Naimailmotuksia“ meikäläisissä lehdissä pidetään
leikkiasioina, mutta suuremmissa kaupungeissa on
avioliittotoimistoja, jotka säännöllisesti julkaisevat nai-
mailmotuslehtiä, missä *enimmäkseen naiset kauppa-
vat itseään avioliittoon*.

Tytöt menevät avioliittoon 20—21 vuotiaina,

juuri silloin kun heidän ansiokykynsä on käynyt niin heikoksi, että on enään mahdoton ansaita elantoaan kappaletyöllä.

Useissa tehtaissa, joissa vielä käytetään jalkavoimalla käytettäviä neulomakoneita, turmeltuun nuorten tyttöjen terveys niin, että avioliittoon jouduttuaan ovat he kyvyttömiä synnyttämään terveitä lapsia, jos ovat ollenkaan kykeneviä synnyttämään.

Esim. kenkätehtaissa käytetään vielä raskaita jalkavoimilla käytettäviä koneita, ja käytetään niitä vain toisella jalalla, joten nainen tulee päivät pitkään tekemään työtä kierossa asennossa kun hän oikealla jalallaan käyttää konetta, jota tarvitsee lujasti polkea joka kerta kun kenkään kiinnitetään silmäsin tai koukku.

Mutta kun työläismiehille käy kodin perustaminen vaikeammaksi joka vuosi ja yhä useampi ja useampi mies päättää kuolla vanhanapoikana, on kaikkien tyttöjen mahdoton päästä avioliittoon — ja he ovat pakotetut myömään itseään eläkkeeseen — — —.

NAISET KUTOMATEOLLISUUDESSA.

Pumpuliteollisuus on lähtökohtana Ameriikan työläisnaisten historiassa. Kun Fall River'iin, Mass., tuotiin ensimmäiset kolme kutomakonetta v. 1817, olivat ensimmäiset kolme kutojaa naisia — Sallie Winters, Mary Healy ja Hannah Bordeu.

Hannah Bordeu oli 14 vuotta vanha mennessään tehtaaseen ja oli hän kahdeksan vuotiaana kutonut

ensimmäisen jaardin kangasta kotona. Hän siis oli kutoja jo tehtaaseen mennessään. Hänen isänsä oli rikas mies, jolla oli osakkeita yhtiöön, joka kauppasi maailmalle voimakutomakoneita. Isänsä suosituksella Hannah pääsi käyttämään kutomakonetta — se oli hänelle *kunnia-asia*. Hän voi syödä päivällistä tehtaan omistajien kanssa — mutta nykyaikainen tehdastyttö ei voi tehdä samoin. Yhteiskunnallinen muutos on tapahtunut. Tehdastytöt eivät enään ole pappien, lääkäreiden ja lakimiesten tyttäriä, eikä kutomakoneen käyttäminen ole enään kunniaitoimi.

Hannah Borden nousi aamulla kello neljältä, laitti eväänsä ja käveli tehtaaseen. Hän kutoi kello viidestä kello seitsemään, söi aamiaisensa ja taas kutoi puoli kahdeksasta kello kahteentoista. Söi päivällisen, kutoi kello puoli yhdestä kahdeksaan illalla. Hän käytti vain yhtä konetta ja koko tehtaassa oli vain 12 konetta.

Hannah Bordenilla oli 13½ tuntia pitkä työpäivä. Nykyään on tehdasnaisilla kymmenen ja kahdeentoista tunnin pituinen työpäivä. Mutta, kuten jo mainitsin, Hannah käytti vain yhtä konetta ja koko tehtaassa oli kaikkiaan vain 12 konetta. Hänen työnsä ei ollut äärimmilleen jännittävää ja hermoja lamauttavaa. Nyt käyttää yksi nainen kuutta, kahdeksaa, kymmentä, neljätoista ja kahtakymmentäkin konetta. Ja hänen ympärillään on melkein loppumattomia rivejä koneita, joiden sihinä ja sähinä, sen lisäksi, että naiset ovat äärimmilleen jännittyneet työssään, on hermoja rasit-

tavaa. Useat naiset, jotka tekevät useamman vuoden työtä kutomatehtaassa, menettävät kuulonsa.

„Kuvitelkaa mielessänne suurta ja erittäin käheäänistä ankkaa, joka on varustettu tavattoman suurella äänellä. Kuvitelkaa mielessänne, että sellaisia ankoja olisi eekkerin laajuudelta teidän olkannen korkeudelta, jossain matalassa umpinaisessa huoneessa, ja te seisoisitte siellä niiden ankojen keskellä, jotka kaikki räähkyisivät yhteen ääneen, niin saatte jonkinlaisen käsityksen pumpulimyllystä.

„Mutta pumpulimyllyssä voi tutkia kahta erilaista ääntä. Ääni kehruhuoneessa on kokonaan erilaista kun ääni kutomahuoneessa. Kehruurukkien hoitajat ovat karttaushuoneen perällä, jonne lentää pumpulin pölyä ja pukien hoitajat saavat sitä hengittää keuhkoihinsa kävellessään edestakaisin käytävää, jonka kummallakin puolen on rivi korkeita, kapeita koneita, muodostaen pitkät jonot yhtämittaista, katkeamatonta ääntä.

„Kummallakin puolen käytävää on nopeasti pyöriviä rullia (rukin puolia) riveissä, rivi rivin päällä. Rukinhoitajalla voi olla tuhannen rullaa yläosassa konettaan ja viisisataa rullaa alaosassa konetta, ja toisilla rukkien hoitajilla on sama määrä rullia kullakin hoidettavanaan. Ja jokainen rulla pyörii hirveällä nopeudella ja kiljuen kuin höyrypilli . . . Tämä ääni on kaikissa myllyissä, hyvissä ja huonoissa, ja sitä työläiset saavat aina kärsiä.

„Mutta on olemassa kolme muuta ominaisuutta

pumpulimyllyissä, jotka ominaisuudet jonkun verran vaihtelevat eri myllyissä. Ensimmäinen on pöly, toinen kuumuus ja kolmas märkyys.

„Joissakin Uuden Englannin pumpulimyllyjen karttaushuoneissa on pumpulin pöly niin sakeaa, että on mahdoton hieroa sitä pois silmistään, se täytyy poimia pois. Turhaan sitä koettaa yskiä ulos keuhkoistaan — se menee alas ja pysyy siellä, ja sen voi tuntea ja tietää, että se on siellä.

„Ja joissakin Uuden Englannin myllyjen kutoma- ja kehruhuoneissa, on ilma sellaista kuin etelämaan märjillä soilla.

„Ilma myllyissä on huono, eikä ole mitään varustuksia tarpeelliselle ilmanvaihdolle . . . Naiset, jotka tekevät työtä sellaisissa myllyissä, saavat kokea samaa kuin riisinkasvattajat troopillisessa Bengalissa, ja sen lisäksi he saavat kokea äkillisen ilmanvaihdon, lähtien kuumasta myllystä illalla tai aamulla kosteissa vaatteissaan pohjoisen kylmään talvipakkaseen.

„Fall River'issä (talviaamusin) alkaa 5 minuuttia yli kuuden virrata ihmishaamuja tehdään portista sisään, yhtämittäinen, äänetön, katkeamaton joukkue. Täyden puolen tuntia tuo tumma virta vyöryy, ainoat värivahdukset virrassa ovat tyttöjen kalpeat kasvat, silloin tällöin ylösnostettuna näyttäen valkoisilta pumpulityhtöiltä. 29 minuuttia jälkeen kuuden ovat kaikki myllyssä, mutta mylly on vielä pimeä. Mutta työn hetki on tullut. Täsmälleen kello 6:30 loistaa valo jokaisesta tehdään ikkunasta ja jokainen kone on käyn-

nissä. Ovet suljetaan ja ulkona on vielä pimeä, hiljainen yö. Mutta Fall Riverin tehtaassa kudotaan kaksi mailia pitkästi pumpulikangasta jokaisessa minuutissa, jokainen minuutti tunnissa, kymmenen tuntia jokaisessa arkipäivässä, paitsi lauantaisin, jolloin tehdään työtä viisi ja puoli tuntia.“ Laskekaa miten paljo kangasta viikossa, kuukaudessa, vuodessa! Ja sen tekevät *naiset ja lapset*.

Alin palkka naisille on neljä dollaria viikossa, korkein (ja myöskin harvinaisin) kaksitoista dollaria viikossa.

Pellavamyllyissä kehräävät naiset märkiä hampuja, seisoen rukkinsa ääressä paljain jaloin. Heillä on öljyvaatteesta esiliina ja vyössä riippuu veitsi, jolla leikataan takut hampuista. Märjistä hampuista räiskyy vesi hänen rinnoilleen kun hän kehrää, ja lattia on vettä tulvillaan. Lämpö huoneessa on 80 astetta ja ylikin siitä. Vaatteet, jotka hän muuttaa illalla päällensä, ovat riipuneet huoneen seinällä, jossa on höyrystä kostea ilma. Ja talvella täytyy heidän lähteä kosteilla vaatteilla kylmään pakkaseen.

NAISET MUILLA TEOLLISUUSALOILLA.

Kuten jo olen maininnut, on 295 eri ammattialaa, joissa naiset tekevät työtä ulkopuolella kodin. Maitnitsen vielä joitakin ammatteja.

Hattujentekijäin ammatti, samoin kuin moni muu ammatti, missä tuotteiden kysyntä on ajottaista, on epävarmaa. Keväisin ja syksyisin tehdään työtä, —

ylityötä liiallisesti. Silloin hattujen neulojat ansaitsevat hyvin. Mutta sitä hyvää ansiota kestää vain vähän aikaa. Työ vähenee, vihdoin loppuu kokonaan, ja se raha mitä on työnaikana ansainnut, kuluu jouten ollessa, siksi kun työt taas alkavat. Usein menevät säästöt lääkearille ylityön tuottamien vaurioiden parantamiseen.

Kravattien neulojien työtä kiirehditään vuosi vuodelta alentamalla palkkaa. Ennen ovat työt ansainneet \$18.00 ja \$12.50 viikossa, nyt he ansaitsevat vain \$10.00 ja \$8.00 viikossa.

Koneet, joita neulomatehtaissa käytetään, tekevät 2,200 pistoa minuutissa tai $36^2/3$ pistoa sekunnissa, ja uudemmat koneet ovat vieläkin nopeampia. Sellaiselle koneelle syöttävät työt aina samanlaista vaate- tai nahkakappaletta kaiket päivät, päivä päivän jälkeen. Ei koskaan mitään vaihtelua. Nainen, joka neuloo nenäliinoja tehtaassa syöttää nenäliinoja koneelle kaiken päivää, kaksi nenäliinaa sekunnissa, 120 nenäliinaa minuutissa, 7,200 nenäliinaa tunnissa, joka työtunti päivässä, jokaisena arkipäivänä vuodessa. — „Se on hänen elämänsä. Syöttää nenäliinoja koneellen. Kuinka materialistiseksi alaluokka onkin kehittymässä! Syöttävät nenäliinoja koneeseen! He eivät usko Jumalaan, eivätkä käy kirkossa! Nenäliinoja, nenäliinoja! Heillä ei ole mitään henkistä elämää! Nenäliinoja! Nenäliinoja, eikä mitään muuta! Syöttää nenäliinoja koneeseen ijankaikkisesti!

„Niin, todellakin, ijankaikkisesti! He eivät voi

löytää Jumalaa, mutta ijankaikkisuuden he löytävät yhdessä ainoassa päivässä". — William Hard.

Hansikkatehtaissa neulovat tytöt mieluummin kaksi eri saumaa hansikkaaseen — kun hansikka on kulkenut ympäri, saavat he neuloa toisen sauman samaan hansikkaaseen, kun se on jo muodostunut erillaiseksi toisten neulojien kautta kulkiessa — kuin neuloisivat aina samaa, samanlaista saumaa kaiken päivää, vaikka sellainen työ tuottaisikin heille enemmän palkkaa.

Ja tytöt menevät mieluummin kuuden dollarin viikkopalkalla kauppuotiin siksi, että siellä on hiukan enemmän vaihtelua kun tehtaassa, vaikka tehtaassa ansaitsisivatkin kymmenen dollaria viikossa. Hevosenkänäulatehtaissa on neljäs osa työläisistä naisia. Nainen nostaa 18 paunan painoisen naulalaatikon olkansa korkeudelta ja tyhjentää sen koneeseen. Hän uudistaa saman tempun kuusikymmentä kertaa päivässä.

Useissa kirjansitomoissa käytetään vielä jalkavaimalla käytettäviä koneita, joilla numeroidaan kirjansivuja. Seisoen oikealla jalallaan polkaisee tyttö konetta kymmenestä tuhannesta, kahteenkymmeneenviiteen tuhanteen kertaan päivässä.

Työn samanlaisuus ja yksitoikkoisuus on yleistä kaikilla aloilla tehdasteollisuudessa ja monilla muillakin toimialoilla. Sellainen työn jako on hyvä ja edullinen aina, mutta *nykyaikana se on työläisille eräduullista siksi, että on liian pitkät työpäivät, joita ei*

kukaan ihminen voi kestää lamautumatta fyysillisesti ja vielä enempi henkisesti. Ja sen lisäksi on vielä useimmissa työpajoissa huono ja myrkyllinen ilma, kuten tupakka- ja sikaritehtaissa, nahkanparkitustehtaissa, kenkä- y. m. nahkateollisuustehtaissa, kone-latojen töissä kirjapainoissa, vaatepesiöillä pesu-laitoksissa ja tekotukkien tekijöillä, jotka valmistavat tekotukkia ihmishiuksista, lankojen ja vaateen värjä-reillä, maalien valmistajilla ja kymmenillä muilla toimialoilla. Kaikki sellaiset työt voitaisiin tehdä vaarattomiksi, lyhentämällä työpäiviä, laittamalla työhuoneet terveystöiden mukaisiksi ja laittamalla työläisille terveyttä suojelevia pukuja y. m. suojelusvälineitä.

TILASTOJA HENKISILLÄ JA TIETEELLISILLÄ ALOILLA TYÖSKENTELEVISTÄ NAISISTA.

v. 1870 v. 1900

Arkkitehtejä piirustajia ja malli- veistäjiä	14	1,041
Kuvamaalareita ja kuvanmaalaus- taiteen opettajia	412	11,021
Pappeja	67	3,376
Hammaslääkäreitä	24	807
Kirjailijoita	35	2,193
Lakiasianajajia	5	1,010
Kirjailijoita ja tieteilijöitä	159	5,989
Soittotaiteilijoita	5,753	52,359

Hallituksen virkailijoita (Civil Service)	414	8,389
Lääkäreitä	527	7,389
Koulunopettajia	84,047	327,614
Kirjanpitäjiä, pikakirjureita ja konekirjureita	8,023	245,517
Agentteja (asioitsijoita)	97	10,566
Konttorityttöjä	60	6,663

Näemme siis että naisten luku henkisillä ja tieteellisillä aloilla kasvaa myöskin. Washingtonissa, D. C., on 16,000 enempi naisia kuin miehiä, siksi että hallituksen palveluksessa on suuri joukko naisia. Mutta siitä huolimatta vaikka naiset kykenevätkin palvelemaan hallitusta ei heillä ole äänioikeutta kansanvaltaisen (?) hallituksen asioissa.

YÖTYÖ.

Yötyössä on kahdenlainen vaara, fyysillinen ja moraalinen. Mitään tarkkaa, lääkärien tekemää tilastoa ei ole yötyön ja ylityön tuottamista taudeista ja vaurioista, mutta kaikki lääkärit, jotka toimivat työläisten keskuudessa, todistavat yötyön turmiollisuuden.

Taudit ja yleinen sairaaloisuus naisten keskuudessa, on laajemmin levinnyttä kuin mitä tulee lääkärin ja „klinikkain“ tietoon, sillä köyhyys ja tietämättömyys estää heitä lääkärin apua hakemasta ennenkuin äärimmäisessä hädässä.

Yötyön vaarallinen vaikutus voidaan parhaiten ottaa huomioon sellaisissa töissä, missä se on hyvin järjestettyä, kuten sairaanhoitajattarien työ sairaaloissa. Yövuoron hoitajat vaaditaan lepäämään päivät, ja kolme kuukautta on pisin aika mitä he ovat yhtämittaisesti yövuorolla työssä, ja heidän terveytensä sillä ajalla on kuitenkin heikompi kun päivävuoron hoitajattarien — alttius taudeille on suurempi. Kuinka paljon enempi eikö tehtaissa yötyötä tekevät naiset ole alttiita taudeille? Kotioloissaan ei heillä ole yhtä hyvää mahdollisuus saada lepoa päivin kuin sairaanhoitajilla.

Moraalinen vaara yötyössä on myöskin suurempi jo senkin tähden, että yötyö on uuvuttavampaa ja tekee ihmisen enempi hermostuneeksi ja välinpitämättömäksi. Toiseksi, joutuminen kaikenlaisten yöllä kulkevien seuraan ja käymään huonomaineisissa ravintoloissa, sillä ainoastaan huonomaineiset paikat ovat enimmäkseen auki kaiket yötä, on yksi seuraus yötyöstä. *Ainoastaan neljä* viidestäkymmenestäkahdesta valtiostamme kieltää yötyön naisilta. Viides (Ohio) kieltää yötyön tytöiltä alle kahdeksantoista vuoden. New Jerseyssä on leipomoissa kielletty yötyö 18 vuotta nuoremmilta tytöiltä.

Yötyö on kielletty seuraavissa valtioissa: Indianassa kaikilta naisilta tehdastöissä. Massachussetsissa kaikilta naisilta tehdastöissä. Nebraskassa, kaikilta naisilta tehdastöissä ja kauppa-alalla. New Yorkissa kaikilta naisilta tehdastöissä ja 21 vuotta nuoremmilta kauppa-alalla.

Seuraavissa valtioissa yötyö ei ole kiellettyä: Ala-

bama, Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Connecticut, Delaware, D. of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Idaho, Illinois, Indian Territory, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Michigan, Minnesota, Mississippi, Missouri, Montana, Nevada, N. Hampshire, N. Jersey (paitsi Washingtonin leipomoissa alle 18 vuotta vanhoilta), N. Mexico, N. Carolina, N. Dakota, Ohio (paitsi 18 vuotta nuoremmilta tytöiltä), Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, S. Carolina, S. Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, W. Virginia, Wisconsin, Wyoming.

Etelä-Carolinan lain mukaan loppuu lapsuusikä kaksitoistavuotiaana. Sen jälkeen voidaan tyttöjä käyttää yötyössä auringonlaskusta auringonnousuun saakka. Meidän teollisuusjärjestelmämme koettaa asettaa lapsuusikärajan mahdollisimman alhaalle, että voitaisiin *laillisesti* käyttää *halpaa* lapsityötä. Tämä on huomattavissa erittäinkin tehdasvaltioissa, joissa lapsityötä voidaan enimmäkseen käyttää ja joissa ei yleinen kansan tahto ole vielä kyllin voimakkaana noussut vastustamaan lasten käyttöä yötyössä. Alabamassa on laillinen ikä 13 vuotta, arkansassissa, Texasissa ja Virginiassa 14 vuotta. Massachusettsissa 15 vuotta. Toiset valtiot kieltävät yötyön 16 vuotta nuoremmilta, mutta tarpeellista olisi myöskin suojelulaki yli 16 vuotta vanhoille naisille.

Mutta tehtailijat yleensä ovat vihamielisiä sellaiselle lainlaadinnalle. New Jerseyssä julistettiin v. 1906

naisten ja alaikäisten yötyösuojelulaki peruslakivastaiseksi. Illinoisissa v. 1895 samanlainen laki kumottiin perustuslakivastaisena. Tässä maassa on ainoastaan yhdeksässätoista valtiossa työnrajoituslakeja, rajoittaen työtunit päivässä ja viikossa.

Californiassa on 10 tunnin työpäivä ja viidenkymmenen tunnin työviikko, kaikenlaisissa töissä alle 18 vuoden ikäisille.

Ohiossa on 10 tunnin työpäivä, 55 tunnin työviikko kaikissa töissä alle 18 vuoden ikäisille.

Massachusettsissa ja Rhode Islandissa on 10 tunnin päivä ja 58 tunnin viikko kaikille naisille tehtaissa.

New Yorkissa 10 tunnin päivä, 60 tunnin viikko kaikille naisille tehtaissa ja 16—21 vuotiaille tytöille puodeissa.

Nebraskassa sama kaikille naisille puodeissa, tehtaissa, hotelleissa ja ravintoloissa.

Connecticutissa sama kaikille naisille tehtaissa ja puodeissa.

Lousianassa, Mainessa ja N. Hampshiresissa sama kaikille naisille tehtaissa.

Michiganissa sama 21 vuotta nuoremmille tytöille puodeissa ja tehtaissa.

Indianassa sama 18 vuotta nuoremmille tytöille puodeissa, tehtaissa, pesulaitoksissa ja leipomoissa.

New Jerseyssä sama 18 vuotta nuoremmille tytöille leipomoissa.

Pennsylvaniassa 12 tuntia päivässä, 60 tuntia viikossa kaikille naisille kaikissa töissä, paitsi kaivan-

noissa, koti- ja maanviljelystöissä. (10 tuntia vuorokaudessa joulukuun viidennen ja kahdenkymmenennen päivän välillä.)

Viisi muuta valtiota rajoittavat tunnit vuorokaudessa, mutta eivät rajoita tunteja viikossa, joten voidaan teettää yötyötä ja sunnuntaityötä.

Coloradossa on työ rajoitettu kahdeksaan tuntiin vuorokaudessa naisille sellaisissa töissä missä täytyy seisoa.

Marylandissa, Minnesotassa, No. Dakotassa, Virginiassa ja Washingtonissa työ rajoitettu kymmeneen tuntiin vuorokaudessa kaikille naisille palkkatöissä.

Seuraavissa valtioissa ei ole mitään työnrajoituslakeja naisille: Alabama, Alaska, Arizona, Arkansas, Delaware, D. of. Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Idaho, Illinois, (Illinoisissa parhaillaan taistellaan 10-tuntisen työpäivän puolesta), Indian Territory, Iowa, Kansas, Kentucky, Mississippi, Missouri, Montana, Nevada, New Jersey (paitsi leipomoissa), New Mexico, N. Carolina, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, West Virginia, Wisconsin ja Wyoming.

Siis niissä valtioissa missä työtunnit ovat rajoitetut määrättyyn aikaan *vuorokaudessa*, voidaan naisilla teettää työtä yöllä yhtä hyvin kuin päivälläkin.

Viidessä lännen valtiossa, Arizonassa, Coloradossa, Montanassa, Missourissa ja Utahissa rajoittaa laki miesten työn kaivannoissa kahdeksaan tuntiin päivässä. Kahdeksassatoista valtiossa rajoitetaan yleiset työt (valtion tai kunnan) kahdeksasta kymmeneen tuntiin

päivässä miehille. Mutta samoissa valtioissa missä miesten työ on rajotettu laissa kahdeksaan tuntiin päivässä, tekee nuoret 14—16 vuotiaat tytöt 10 ja 12 tuntia päivässä.

Miehet ovat järjestyneet taloudellisesti niin suuressa joukoissa, ja sitäpaitsi heillä on *äänioikeus lakienlaadinnassa*, että he ovat saaneet joissakin töissä työpäivänsä lyhennetyksi, ja työpäivänsä pituuden laissa määrättyksi, mutta naiset ja lapset eivät ole vielä tottuneet suuremmissa joukoissa järjestyseen ja heille yksinään käykin se vaikeaksi. Heillä ei ole myöskään mitään oikeutta valtion lakienlaadintaan. Miehet eivät vielä ole huomanneet että heille *itselleen* on hyödyksi järjestää naisia taloudellisesti tai äänioikeutensa avulla vaatia heille suojelulakeja valtiolta.

TILASTOJA MINNESOTAN PALKKATYÖLÄISNAISISTA.

Palkkatyöläisnaisten luku Minnesotan valtiossa on kasvanut seuraavasti:

	Naisia kaikkiaan.	Naisia palkkatyössä.
v. 1880	201,925	23,537 tai 11, ₁ prosenttia.
v. 1890	358,225	62,229 „ 17, ₄ „
v. 1900	486,851	90,887 „ 18, ₇ „

Jos työläisnaisten luku Minnesotassa on kasvanut suhteellisesti niin paljo viime kymmenen vuoden ajalla kuin edellisen kymmenvuoden ajalla tai väkiluvun kasvun mukaan suuremmissa teollisuuskaupun-

geissa, niin alimman arvion mukaan on Minnesotassa nykyään 150,000 palkkatyöläisnaista.

Tiedämme, että näistä on suuri prosentti suomalaisia naisia*) palvelijoina perheissä, hotelleissa, ravintoloissa, poortitaloissa, pesulaitoksissa, kauppapuodeissa, tehtaissa, räätälipajoissa, y. m. Pienempi määrä konttoreissa ja koulunopettajina.

Palkat naisille Minnesotassa ovat kahden dollarin viikko palkasta ylöspäin \$45—\$55 kuukaudessa. Tosin nuo korkeammat palkat ovat harvinaisuuksia. Suurin osa naisista saa tyytyä vahempaan kun puoleen siitä.

Mutta jos laskemme heidän ansaitsevan keskimäärin 90 senttiä päivässä ja tekevän työtä 300 päivää vuodessa, nousee heidän ansionsa yhteen laskettuna \$33,750,000 vuodessa. Ja jos laskemme että naisille maksetaan yksi neljäsosa siitä mitä he tuottavat (arvio ei ole vähääkään liian alhainen, pikemmin se on liian korkea), niin silloin he tuottavat työnantajilleen voittoa \$101,250,000 joka vuosi.

Niin vähäpätöisinä kuin naisia nykyisessä yhteiskunnassa pidetäänkin, niin kuitenkin jo nuo Minnesotan naisten pienet palkat *yhteen liitettynä* tekevät ra-

*) On muuten vahinko, että meillä ei ole tilastoja suomalaisista naisista ja yleensä omaan kansallisuuteemme kuuluvista työläisistä tässä maassa. Niin kansallistuntoisia kun olemmekin, olemme tässä suhteessa lyöneet laimin huolenpidon omasta kansallisuudestamme.

hasumman, *joka ansaitsee huomiota*. Ja kun laskeimme siihen lisäksi sen summan minkä he tuottavat voitoksi työnantajilleen joka vuosi, niin nousee summa yhteensä \$135,000,000!

Se mitä yksi nainen ansaitsee on mitättömän pieni summa; ja sekin mitä hän tuottaa kaikkiaan on vielä pieni. Mutta kun liitämme ne kaikki yhteen, tekevät ne sellaisen summan, että sen avulla voi jo panna toimeen suuria asioita. Se on noiden 150,000 naisen työ, joka luo tuon summan, \$135,000,000 joka vuosi. Yksi nainen tai kaksi, tai joku kymmenen naisista, eivät voi hallita sitä summaa, vaikka he ovat osana siitä voimasta, joka sen summan tuottaa. Mutta jos kaikki nuo 150,000 naista, tai edes 100,000 heistä liittyisivät yhteen — *liittäisivät yhteen sen voiman, joka luo tuon \$135,000,000, niin silloin he olisivat kylliksi voimakkaita hallitsemaan tuota summaa omaksi edukseen*, sillä se on se rahasumma mitä naiset tuottavat työnantajilleen, jonka kautta työnantajiin voi vaikuttaa. Tutustukaa työläisten taloudellisiin järjestöihin ja valitkaa parhain ja käytännöllisin järjestymismuoto ja *järjestykää!*

Järjestykää myöskin työläisten poliitiseen järjestöön — sosialistipuolueeseen.

MITÄ NAINEN HYÖTYY SOSIALISMISTA.

Sosialismi tulee antamaan naiselle kaikki ne yhteiskunnalliset oikeudet, jotka se antaa miehille.

Sosialismi tekee naisen taloudellisesti itsenäiseksi

ja antaa hänelle samat elämis- ja kehittymismahdollisuudet kuin miehellekin.

Koska sosialismi tulee ottamaan kaikki tuotannonvälineet — maan, kaivannot, tehtaot y. m. — kansan omaisuudeksi, tulee kansa saamaan *kaikki* tuotteet itselleen. Ja silloin saavat (ja täytyy) kaikki terveet ja työkykyiset ihmiset ottaa osaa tuotantoon. Ja kun kerran kaikki tekevät hyödyllistä työtä, ei ole pitkät työtunnit tarpeellisia. Neljän tunnin (ehkä lyhempiäkin) työpäivä henkilöä kohti on kylliksi pitkä, ja päivätyönsä tehtyään on nainen ja mies vapaa kuluttamaan lopun päivästä terveellisessä huvittelussa tai henkinessä kehityksessä.

Nainen on vapaa antautumaan mille toimialalle haluaa. Jos hän haluaa perustaa „kodin“ vanhaan tapaan, missä hän keittää potaatit, paistaa leivät, pesee vaatteet ja tekee yleensä kaikki talousaskareensa, saa hän tehdä niin ja hänellä silloin on siihenkin paremmat mahdollisuudet kuin nyt, sentähden, että köyhyys ei ole esteenä. Mutta nämä talousaskareetkin ovat jo osaksi sosialiseerautuneet: leivät leivotaan suurissa leipomoissa, voi kirnutaan meijereissä, liha-, kala-, hedelmä-, syltti- y. m. ruokia valmistetaan tehtaissa; vaatteita pestään ja silitetään pesulaitoksissa. Parempiosaiset työläisetkin syövät ravintoloissa ja pesettävät vaatteensa pesulaitoksissa.

Paljon työtä ja omaisuutta säästetään, jos yleensä kaikki työt sosialiseerataan, että kaikki syövät yleisissä ravintoloissa (silloin kun ruoka on kansan eikä yksityisen omaa, on se puhdasta ja terveellistä) ja peset-

tävät vaatteensa yleisissä pesulaitoksissa ja ottavat lämmön ja valon asuntoihinsa yleisistä laitoksista. Silloin on naisten helppo pitää kotinsa siistinä ja puhtaana. He voivat käydä työssä neljä tuntia päivässä ja olla taloushuolistaan vapaat. He saavat yhtä paljon palkkaa työstään kuin kaikki toisetkin työntekijät.

Joku ehkä väittää, että jos se kaupungissa olisikin mahdollista, niin ei maaseudulla kuitenkaan voida töitä sillä tavalla järjestää. Ottakaa huomioon, että maanpäälle kaupungitkin on rakennettu ja ihmistyö on nekin rakentanut. Olisi yleensä terveellistä ja hyödyllistä ihmisille, jos suurkaupunkimme hajoitettaisiin laajemmille pinta-aloille — maailmassa on vielä paljon tilaa.

Ja silloin kun nainen kantaa, synnyttää ja imettää lapsen, tulee yhteiskunta maksamaan hänelle joka päivältä saman päiväpalkan kuin jos hän olisi käynyt työssä, siksi, että tuodessaan lapsen maailmaan on hän tehnyt tärkeän palveluksen yhteiskunnalle ja on sentähden ollut estetty muista toimista. Hän myöskin tulee saamaan parhaimman tieteellisen hoidon.

Lastenhoitoloista (sentapaisia kun on jo tässä maassa yksityisten laitoksia ja useissa muissa maissa kunnallisia) tulee olemaan. Äidit voivat jättää niihin lapsensa siksi aikaa kuin haluavat mennä johonkin toimeen tai huviretkelle ja silloin kun ovat sairaana. Silloin äidit voivat säilyttää oman terveytensä ja hoitaa ja kasvattaa lapsensa monin kerroin paremmin kuin nyt.

Silloin ei myöskään nainen ole pakotettu myömyään itseään leivän eikä rahan tähden. Hän ei ole pakotettu pyrkimään avioliittoon saadakseen itselleen elättäjän. Todellisen avioliiton ja todellisen kodin perustaminen on mahdollinen ainoastaan silloin kuin mitkään taloudelliset syyt eivät ole tekijöinä — kun avioliitto perustuu ainoastaan miehen ja naisen väliseen rakkauteen, eikä mitkään taloudelliset syyt voi sitä jälkeensä rikkoa, siksi että kumpikaan ei ole missään suhteessa taloudellisesti toisestaan riippuvainen.

Joku voi minua syyttää liiasta „ihanteellisuudesta“ — että olen harpannut liian kauvas ryhtyessäni kuvailemaan oloja tulevaisuudessa, jotka mahdollisesti eivät tule koskaan olemaan muuta kun kauniita utukuvia. Mutta tutkittakoon yhteiskunnallisen kehityksen kulkua, tutkittakoon kaikkia nykyaikaisia laitoksiamme, ja tutkittakoon työväen lainsäädäntöä eri maissa, niin tullaan näkemään, että kehitys on kulkemassa kuvaamaani päämäärää kohden ja siksi: *mitään mahdotonta en ole kirjottanut.*

Sosialismissa tulee nainen saavuttamaan ihmisarvonsa ja vapautensa. Silloin voi hän hartaimmat, puhtaimmat toiveensa toteuttaa.

OHJEEKSI

niille, jotka enemmän tahtovat tutustua työläisnaisten oloihin ja käytännöllisesti toimia heidän järjestymisensä edistämiseksi, liitän seuraavat osotteet:

Amerikan Suomalaisen Sosialistijärjestön Keskustoimisto, 180 Washington st., Chicago, Ill.

„Työmies“, Bx B., Hancock, Mich. Ilmestyy 3 kertaa viikossa. Tilaushinnat:

Yhdysvalloissa:

1 vuosikerta	\$2.75
6 kuukautta	1.50
4 kuukautta	1.00
3 kuukautta75

Canadaan:

1 vuosikerta	\$3.25
6 kuukautta	1.75

Suomeen ynnä muualle:

1 vuosikerta	\$4.75
6 kuukautta	2.50

Suomeen voidaan tilata myöskin lauantai-numeroa:

1 vuosikerta	\$2.50
6 kuukautta	1.50

„Raivaaja“, Bx 408, Fitchburg, Mass. Ilmestyy 3 kertaa viikossa. — Tilaushinnat:

Yhdysvalloissa:

1 vuosikerta	\$2.50
6 kuukautta	1.25
3 kuukautta65
1 kuukausi25

Canadaan:

1 vuosikerta	\$3.00
6 kuukautta	1.50
3 kuukautta75
1 kuukausi35

Suomeen:

1 vuosikerta	\$3.50
6 kuukautta	1.75

„*Toveri*“, Bx 99, Astoria, Ore. Ilmestyy 3 kertaa viikossa. — Tilaushinnat:

Yhdysvalloissa:

1 vuosikerta	\$2.50
6 kuukautta	1.25
3 kuukautta75
1 kuukausi30

Canadaan:

1 vuosikerta	\$3.00
6 kuukautta	1.50
3 kuukautta80
1 kuukausi40

Suomeen:

1 vuosikerta	\$4.00
6 kuukautta	2.00

„*Työkansa*“, Bx 132, Port Arthur, Ont., Can. Ilmestyy 2 kertaa viikossa. — Tilaushinnat:

Canadaan:

1 vuosikerta	\$2.50
6 kuukautta	1.25
3 kuukautta75

Yhdysvaltoihin ja Suomeen:

1 vuosikerta	\$3.00
6 kuukautta	1.50
3 kuukautta75

„*Työläisnainen*“, Suomen sosialidemokraattisen naisliiton äänenkannattaja. Osote: Sirkuskatu 3, Helsinki, Suomi. Ilmestyy kerran viikossa. — Tilaushinta Amerikkaan koko vuosi \$1.25, puolivuotta 65 senttiä.

„*Woman's Trade Union League*“ (Naisten ammattiunionien keskusvirasto) ja sen äänenkannattaja „*Union Labor Advocate*“. Osote: 275 La Salle St. Chicago, Ill.

„*Progressive Women*“ Amerikan sosialistinaisten virallinen äänenkannattaja. Osote: Progressive Women, Girard, Kansas.

Pub. Työväenkirjasto

JOKAISEN NAISEN ON LUETTAVA

AUG. BEBELIN kirjottama

NAINEN JA SOSIALISMI

Hinta sidottuna 85c.

UUTUUS!

KUSTANNUKSELLAMME
on juuri **ILMESTYNYT**
RUNOKOKOELMA

AJAN LAULU

Kirjottanut AKU PÄIVIÖ.

HINTA sidottuna . . . 50c.

Hienoissa nahka-
sissa korukansissa \$1.00.

TYÖMIEHEN KIRJAKAUPASSA

löytyy aina
suuri valikoima **Työväen kirjallisuutta.**

PYYTÄKÄÄ KIRJALUETTELOAMME!

TILAUSOSOTE on :

TYÖMIEHEN KIRJAKAUPPA,

Hancock, Mich.